

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060107

DOM
2013-06-24
Stockholm

Mål nr
M 10242-12

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2012-10-30 i mål nr M 105-11, se bilaga A

KLAGANDE

1. Kammarkollegiet
2. Länsstyrelsen i Blekinge län

MOTPART

Olofströms Energiservice AB

Ombud: P L

SAKEN

Tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till ombyggnad av Långgölsmåla vattenkraftverk i Ronnebyån, Ronneby kommun, Blekinge län

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast genom följande tillägg till domslutet: Den förlust av vatten eller annat som tillståndshavaren enligt 31 kap. 22 och 23 §§ miljöbalken är skyldig att underkasta sig utan ersättning bestäms till en tjugondel.
 2. Kammarkollegiet ska stå sina egna kostnader i Mark- och miljööverdomstolen.
-

Dok.Id 1082472

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Kammarkollegiet har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska föreskriva följande villkor för tillståndet.

1. Anläggningen ska utformas på ett sådant sätt att fisk kan passera anläggningen upp- och nedströms och att fisk förhindras från att simma in i kraftstationen.
2. Förbi anläggningen ska släppas den mängd vatten som krävs för att möjliggöra fiskpassage.
3. Sökanden ska senast sex veckor innan anläggningen tas i drift ge in ett kontrollprogram till länsstyrelsen. Av kontrollprogrammet ska framgå hur sökanden avser att kontrollera att fisk kan passera anläggningen och att fisk inte simmar in i kraftstationen.

Kammarkollegiet har i andra hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska föreskriva att villkor 1 och 2 ska vara uppfyllda när länsstyrelsen så påkallar, dock senast den 22 december 2021 och i tredje hand, för det fall Mark- och miljööverdomstolen vid en avvägning finner det orimligt att föreskriva villkor till skydd för fiskpassage, att ansökan avslås.

Kammarkollegiet har vidare, för det fall ansökan inte avslås, yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa den förlust av vatten eller annat som tillståndshavaren enligt 31 kap. 22 och 23 §§ miljöbalken är skyldig att tåla utan ersättning (se 22 kap. 25 § första stycket 14 miljöbalken).

För det fall Mark- och miljööverdomstolen skulle finna att det är orimligt att föreskriva villkor om fiskpassage men att ansökan trots detta inte ska avslås har Kammarkollegiet yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa den ersättningsfria andelen enligt 31 kap. 22 och 23 §§ miljöbalken till en femtedel.

Kammarkollegiet har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen med 8 400 kr.

Länsstyrelsen har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska föreskriva ytterligare villkor enligt följande.

1. åtgärder som möjliggör för all fisk som under naturliga förhållanden kan finnas i den aktuella delen av Ronnebyån, däribland ål, att passera förbi kraftverket både uppströms och nedströms i ån samt hindras att komma in i turbinen, företrädesvis anläggning av ett omlöp, lutande fingaller samt flyktöppning och fallränna, samt
2. den minimitappning förbi kraftverket som krävs för att möjliggöra fiskpassage.

Länsstyrelsen har i andra hand yrkat att villkor 1 och 2 ska vara uppfyllda senast den 22 december 2021.

För det fall domstolen bedömer det orimligt att föreskriva villkor om fiskpassage har länsstyrelsen i tredje hand yrkat att ansökan ska avslås alternativt tidsbegränsas till den 22 december 2021.

Länsstyrelsen har vidare, för det fall ansökan inte avslås, yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa den förlust av vatten eller annat som tillståndshavaren enligt 31 kap. 22 och 23 §§ miljöbalken är skyldig att tåla, till en femtedel.

Olofströms Energiservice AB (bolaget) har bestritt ändring. Bolaget har vitsordat Kammarkollegiets ersättningsyrkande som skäligt i och för sig. Bolaget har gjort gällande att den förlust av vatten eller annat som tillståndshavaren enligt 31 kap. 22 och 23 §§ miljöbalken är skyldig att tåla, ska bestämmas till en tjugondel.

UTVECKLANDE AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har i allt väsentligt åberopat samma grunder och omständigheter som vid mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg.

Kammarkollegiet

Av befintliga tillstånd framgår bl.a. att dämning av vatten med dammen får ske med höjden + 71 meter och att dygns- och veckoreglering av vattnet får ske i den omfattning som kan ske utan skada för nedströms liggande kraftverk. Någon bestämmelse om hur mycket vatten som får avledas genom dammen till kraftverket har inte meddelats. Enligt sökanden är den befintliga anläggningen dimensionerad för en avledning om maximalt 11 m³/s. Då tillstånd till en vattenanläggning anger hur anläggningen ska vara utformad innebär detta att avledningsrätten måste anses begränsad till maximalt 11 m³/s. Större avledning har inte prövats och omfattas inte av befintliga tillstånds rättskraft. Något stöd för att ge tillstånd för mer än vad som prövas finns inte och torde strida mot 17 kap. 3 § rättegångsbalken. Driften av det ombyggda kraftverket, dvs. yrkandet om att genom kraftverket få avleda den mängd vatten som den nya turbinen förmår sluka i sin helhet, ska därför prövas enligt miljöbalkens materiella bestämmelser.

De sökta åtgärderna innebär färre tillfällen med spillvatten till torrfåran och att vattnets hastighet i inloppskanalen ökar. Den ökade vattenhastigheten innebär en ökad risk för att fisk dras in i turbinen. Bästa miljöteknik (BMT) för en anläggning för produktion av vattenkraft innebär att anläggningen utformas, drivs och underhålls så att fisk och andra vattenlevande djur, som under naturliga förhållanden skulle kunna passera platsen, kan passera anläggningen upp- och nedströms. BMT innebär vidare att den mängd vatten som krävs för att säkerställa och bevara de biologiska värdena i naturfåran, normalt minst medellågvattenföring, släpps förbi anläggningen. I praxis har sådana skyddsåtgärder inte ansetts som orimliga vid en avvägning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken. Det finns en uppenbar risk för att verksamheten medverkar till att miljökvalitetsnormen god ekologisk status inte uppnås om inte åtgärder vidtas som säkerställer förutsättningarna för fiskpassage. Villkor om sådana åtgärder är därför en

förutsättning för att det sökta tillståndet ska kunna medges. I praxis har villkor som fiskväg, fingaller med flyktöppningar och minimitappning motsvarande medellågvattenföring inte ansetts orimligt när det handlat om tillstånd att avleda vatten genom en ny eller ombyggd kraftstation vid en befintlig dammbyggnad. Av ansökan framgår att de sökta åtgärderna innebär att anläggningen kan producera 1,1 GWh mer än vad som är möjligt i den nuvarande anläggningen och att åtgärderna är en förutsättning för fortsatt kraftproduktion på platsen med hänsyn till att den tekniska livslängden hos det nuvarande kraftverket i princip är slut. Kostnaderna för yrkade skyddsåtgärder ska därför ställas i relation till hela den mängd el som kan produceras i anläggningen, oavsett om prövningen endast kan avse den utökade avledningen om 4 m³/s. På nyttosidan i kalkylen bör särskilt beaktas att åtgärderna är en förutsättning för att undvika att anläggningen och driften av denna medverkar till att normen för ekologisk status inte följs. Sökanden har med hänsyn till ovanstående inte visat att det är orimligt att förena tillståndet med yrkade villkor till skydd för fiskpassage och inte heller att det föreligger skäl för att meddela befrielse från kraven i 11 kap. 8 § miljöbalken.

Mark- och miljödomstolens dom saknar bestämmelser om den del av förlust av vatten och fallhöjd som verksamhetsutövaren är skyldig att tåla och uppfyller därmed inte kraven i 22 kap. 25 § första stycket 14 miljöbalken om vad en tillståndsdöm av aktuellt slag ska innehålla. Kammarkollegiet anser att den ersättningsfria delen bör bestämmas till en femtedel. Detta är nödvändigt för att säkerställa tillräckligt utrymme för den omprövning av tillståndet som i så fall kan komma att krävas för att miljö kvalitetsnormen för ekologisk status ska följas.

Länsstyrelsen

Av mark- och miljödomstolens dom framgår att en begränsad prövning har gjorts omfattande endast ombyggnaden samtidigt som nytt tillstånd för hela verksamheten har meddelats. För vattenverksamhet är ändringstillstånd inte möjligt utan nytt tillstånd måste sökas för hela verksamheten. Detta bör innebära att prövningen ska omfatta hela verksamheten och att de avvägningar som ska göras enligt 2 kap. 7 § miljöbalken och 11 kap. 8 § miljöbalken ska göras med utgångspunkt från hela verksamhetens

miljöpåverkan och hela den mängd energi som kan produceras i kraftverket efter ombyggnaden.

Orsaken till Ronnebyåns måttliga status och tidsfristen är att vattendraget är fragmenterat av ett stort antal vattenkraftverk. Vid platsen för Ronneby vattenkraftverk längst nedströms i ån har det dock med all sannolikhet funnits ett naturligt vandringshinder för alla fiskarter utom ål innan kraftverket byggdes. För att uppnå god ekologisk status krävs därför inte att andra fiskarter än ål kan ta sig upp från havet. Det är dock nödvändigt att fria vandringsvägar för alla naturligt förekommande arter både uppströms och nedströms återskapas vid alla onaturliga vandringshinder i ån. Fragmenteringen hindrar bl.a. ålens upp- och nedvandring samt skapar mindre och isolerade populationer av andra mer stationära arter som därmed blir mer sårbara. Åtgärdande av vandringshindret vid Långgölsmåla skulle medföra fria vandringsvägar längs en ca 13 km lång sträcka i Ronnebyån. Att åtgärda detta vandringshinder skulle därför vara meningsfullt även innan andra angränsande vandringshinder åtgärdats. Utbyggnaden innebär att mer vatten kommer ledas genom kraftverket vilket medför att risken för att fisk kommer in i turbinen ökar. Möjligheterna för nedströmsvandring förbi kraftverket kommer minska genom att perioderna då inget eller mycket lite vatten tappas förbi kraftverket kommer att bli fler och längre. Behovet av åtgärder för att säkra nedströmsvandring av fisk ökar därmed. Ett omlöp är den lämpligaste typen av fiskväg eftersom det gör det möjligt för flest arter att passera kraftverket samtidigt som det tillför en strömbiotop som är ovanlig i ån till följd av uppdämningen av vatten vid de många kraftverken. Om fria vandringsvägar för alla naturligt förekommande arter inte har skapats vid Långgölsmåla vattenkraftverk senast den 22 december 2021 kommer kraftverket att medverka till att miljö kvalitetsnormen inte uppnås. Nyttan av yrkade åtgärder bör därför väga tungt vid avvägningen. Om det inte bedöms rimligt att i tillståndet föreskriva villkor om de åtgärder som krävs i detta hänseende ska ansökan avslås alternativt tillståndet tidsbegränsas till den 22 december 2021.

I mark- och miljödomstolens dom saknas bestämmelser om den förlust av vatten eller annat som tillståndshavaren är skyldig att underkasta sig utan ersättning vid omprövning. Om ansökan inte avslås anser länsstyrelsen mot bakgrund av vad som framgått ovan att den ersättningsfria delen ska bestämmas till en femtedel.

Bolaget

Det nya separata tillståndet handlar bara om möjligheten att ha större och modernare turbin. Vattnets reglering är således oförändrad och följer av tillståndet från 1934. Om bolaget finner det lämpligt kan gällande tillstånd användas för att sätta in motsvarande turbin som den befintliga.

Klagandena har inte utvecklat vilken miljönytta som är tänkt att skapas genom de begärda åtgärderna men med hänsyn till vad som anförts uppfattar bolaget att även klagandena bedömer att det inte är den lokala fisken som utgör miljönyttan utan den värdefulla fisk (huvudsakligen ål) som i framtiden kan komma att röra sig uppåt i Ronnebyån. Mot bakgrund av gjord fiskeutredning och erfarenheterna av driften, dvs. ringa påverkan på fisk, motiverar inte fisk i kraftverkets omgivning ytterligare insatser vid kraftverket.

Anläggningen och dess verksamhet har präglat platsen i 80 år. Kraftverket och dess damm med intag och utlopp förändras inte. Dämning och vattenbortledning – vattenhushållningen – förändras inte, utan samma volym vatten leds förbi dammen. En modern turbin kan möjliggöra att spillvatten, som nu släpps outnyttjat till det sprängda utloppet i berget, istället kan passera turbinen. Den naturliga fåran nedströms verket påverkas inte negativt av att mer vatten passerar och det blir ingen påverkan av att mindre vatten passerar i den sprängda kanalen. Noteras bör att vatten till den sprängda kanalen inte är reglerat i kraftverkets tillstånd, som minimivattenföring eller liknande. Det handlar bara om spillvatten som förut inte kunde nyttiggöras i verket. Möjligheten att utvinna mer kraft utan ändrad vattenhushållning eller påverkan har gjort att bolaget inte bytt till motsvarande turbin som idag, utan ansökt om större och modernare turbin.

Genom 1934 års dom är den förlust av vatten eller annat som tillståndshavaren enligt 31 kap. 22 och 23 §§ miljöbalken är skyldig att tåla, reglerad. Det finns inte grund för att nu skärpa bolagets ansvar att i framtiden avstå vatten. Sådan skärpning kan och bör bedömas vid det tillfälle Ronnebyån blir aktuell för fiskvandring igen. I domslutet har angetts att övriga yrkanden ogillats vilket innebär att domstolen godtagit bolagets begäran om en tjugondel. Bolaget är bundet av sin ansökan och åtagande men har inget att erinra mot att den ersättningsfria andelen anges i domslutet.

Miljö- och byggnadsnämnden har i yttrande vidhållit vad den anfört i mark- och miljödomstolen.

Havs- och vattenmyndigheten har i yttrande delat länsstyrelsens inställning.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Inledningsvis konstaterar Mark- och miljööverdomstolen att den pågående verksamheten vid Långölsmåla kraftverk tidigare har prövats av vattendomstol som meddelat tillstånd till verksamheten.

Den nu aktuella tillståndsansökan kan sägas gälla ändring av en vattenanläggning jämte bortledning av vatten genom kraftverkets turbin (se 11 kap. 2 § miljöbalken). Det som ska prövas är ansökan om tillstånd till att upprusta och effektivisera kraftverket. Även om den nya turbinen kommer avleda maximalt 15 m³/s, jämfört med tidigare 11 m³/s, är det samma volym vatten som leds förbi dammen och dämningnivån uppströms dammen ändras inte; några vattenhushållningsbestämmelser påverkas således inte av åtgärden. Spillfåran vid Långölsmåla utgörs av en kort sprängd kanal. Att det blir ytterligare något längre tid som det inte avleds något vatten till denna bedöms inte utgöra någon försämring av den ekologiska statusen.

För att de befintliga tillstånden ska bli föremål för särskild prövning krävs i princip särskilt lagstöd (se 24 kap. 5 och 7 §§ miljöbalken). En utvidgning av tillståndsprövningen till att omfatta även gällande tillstånd kan således inte förenas med reglerna i miljöbalken. En sådan prövning är inte heller förenlig med den praxis som har utvecklats (se MÖD 2010:52). I likhet med mark- och miljödomstolen finner därför Mark- och miljööverdomstolen att det inte föreligger hinder mot att pröva ansökan så som den är utformad.

Beträffande de villkor och försiktighetsmått som klagandena och remissinstanserna har yrkat ska föreskrivas delar Mark- och miljööverdomstolen mark- och miljödomstolens bedömning att det inte är skäligt att i nu aktuell och begränsad prövning föreskriva

villkor om anläggande av fiskvandringssväg m.m. Vidare saknas det, i den nu aktuella prövningen, skäl att föreskriva att de yrkade villkoren ska vara uppfyllda då länsstyrelsen så påkallar eller att ansökan ska avslås alternativt tidsbegränsas till år 2021.

Enligt 22 kap. 25 § första stycket 14 miljöbalken ska en dom som innebär att tillstånd lämnas till en verksamhet innehålla bestämmelser om den förlust av vatten eller annat som tillståndshavaren enligt 31 kap. 22 och 23 §§ miljöbalken är skyldig att underkasta sig utan ersättning. I den överklagade domen finns inte någon sådan bestämmelse.

Bolaget har anfört att det genom 1934 års dom är avgjort att den ersättningsfria andelen är bestämd till en tjugondel. I domen från 1934 finns inte någon sådan bestämmelse. Enligt Mark- och miljööverdomstolen kan det dock antas att den förlust som tillståndshavaren är skyldig att tåla beträffande 1934-års tillstånd skulle komma att bestämmas till en tjugondel (se 39 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken). För det tillstånd som nu ges ska den förlust av vatten eller annat som tillståndshavaren enligt 31 kap. 22 och 23 §§ miljöbalken är skyldig att underkasta sig utan ersättning, regleras i domen.

När den ersättningsfria andelen bestäms ska hänsyn tas till främst verksamhetens inverkan på vattenstånds- och avrinningsförhållandena, den fördel eller olägenhet som verksamheten väntas medföra från allmän synpunkt samt graden av nytta för tillståndshavaren och mottagare av andelskraft. Domstolen har att tillämpa en ganska fri skälighetsbedömning (se Bengtsson m.fl., Miljöbalken (1 januari 2013, Zeteo), kommentaren till 31 kap. 22 §). Mark- och miljööverdomstolen finner ingen anledning att bestämma den ersättningsfria andelen, för det som nu ges tillstånd till, högre än vad som skulle ha bestämts för kraftverkets ursprungliga tillstånd. Den förlust av vatten eller annat som tillståndshavaren enligt 31 kap. 22 och 23 §§ miljöbalken är skyldig att underkasta sig utan ersättning bestäms således till en tjugondel.

Vid denna utgång ska Kammarkollegiet stå sina egna kostnader.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg och Malin Wik, tekniska rådet Dag Ygland samt tf. hovrättsassessorn Ulrika Stenström, referent.

Föredragande har varit Gunilla Barkevall

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2012-10-30
meddelad i
Växjö

Mål nr M 105-11

SÖKANDE

Olofströms Energiservice AB

Ombud: P L

SAKEN

Tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till ombyggnad av Långgölsmåla vattenkraftverk i Ronnebyån, Ronneby kommun, Blekinge län.

Avrinningsområde: 82 N: 6 245 186 E: 515 389 (SWEREF)

DOMSLUT

Tillstånd

Mark- och miljödomstolen lämnar Olofströms Energiservice AB tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till ombyggnad av Långgölsmåla vattenkraftverk på fastigheten X på sätt som beskrivits i ansökan samt att genom kraftverket avleda den vattenmängd som den nya turbinen förmår sluka, maximalt 15 m³/s.

Mark- och miljödomstolen lämnar vidare Olofströms Energiservice AB tillstånd att utföra följande åtgärder:

- Sänka sugröret till turbinen med 0,5 meter till nivån +59,23 m
- Under turbinen och inom en sträcka av tio meter i kraftverkets utlopp rensa botten till som lägst +57,50 m.
- Anlägga fördämning vid vägbron K50 och under byggnadstiden, dock längst ett år, torrlägga utloppsfåran mellan bron och kraftverket.

Dok.Id 195259

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: MMD.vaxjo@dom.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-12:00 13:00-16:30

Villkor

Som villkor för tillstånden ska följande gälla:

1. Samtliga arbeten ska utföras i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden angivit eller åtagit sig i målet, såvida inte annat framgår av denna dom.
2. Arbetena ska bedrivas på sådant sätt att grumling och utsläpp i vatten i görigaste mån undviks.
3. Åtgärder ska vidtas för att minimera den negativa påverkan på vattenlevande organismer, som den tillfälliga torrläggningen av det c:a 0,5 ha stora området nedströms utloppet från kraftverket kan komma att medföra.
4. Samråd ska ske med Trafikverket beträffande eventuella åtgärder i anslutning till Trafikverkets anläggningar.
5. Buller under byggtiden ska begränsas i enlighet med Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser (NFS 2004:15).

Kontrollbestämmelser

Det åligger sökanden att upprätta ett förslag till kontrollprogram. Kontrollprogrammet ska vara godkänt av tillsynsmyndigheten, innan den tillståndsgivna verksamheten får påbörjas.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen godkänner den i målet upprättade miljökonsekvensbeskrivningen.

Verkställighetsförordnande

Det i denna dom meddelade tillståndet får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft.

Arbetstid

De i denna dom tillståndsgivna arbetena ska, vid risk att tillståndet annars förfaller, vara utförda inom fem (5) år från det att domen vunnit laga kraft.

Oförutsedd skada

Anspråk enligt 24 kap. 13 § miljöbalken på grund av oförutsedd skada ska, för att få tas upp till prövning, anmälas till mark- och miljödomstolen inom fem (5) år från utgången av ovan angivna arbetstid.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen ändrar inte den med stöd av 3 kap. förordningen (1998:940) om avgift för prövning och tillsyn enligt miljöbalken tidigare fastställda avgiften för målets prövning.

Fiskeavgift

Fiskeavgift ska erläggas med ett engångsbelopp på fyratusen (4 000) kronor. Avgiften ska betalas till Havs- och vattenmyndigheten.

Rättegångskostnad

Sökanden åläggs att utge ersättning för rättegångskostnader dels till Länsstyrelsen i Blekinge län med sextontusenåttahundra (16 800) kronor, dels till Kammarkollegiet med tjugosextusen (26 000) kronor. På beloppen ska utgå ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ogillade yrkanden

Mark- och miljödomstolen avslår övriga framförda yrkanden, som inte särskilt behandlats ovan.

ANSÖKAN**Yrkanden**

Olofströms Energiservice AB, nedan benämnt sökanden, yrkar att mark- och miljödomstolen lämnar dem tillstånd att

dels anlägga, bibehålla och i driften vid befintligt vattenkraftverk på fastigheten

X nyttja ny mekanisk och elektrisk utrustning samt turbin med en

maximal slukförmåga om 15 m³/s,

dels sänka sugröret till turbinen med 0,5 m till nivån +59,23 m,

dels under turbinen och inom en sträcka av tio meter i kraftverkets utlopp rensa botten till som lägst +57,50 m,

dels öka driftvattnet till 15 m³/s,

dels anlägga fördämning vid vägbron K50 och under byggandet, högst ett år, torrlägga utloppsfåran mellan bron och kraftverket.

Sökanden yrkar vidare, att tillståndet får tas i anspråk innan domen vunnit laga kraft (verkställighetsförordnande).

Sökanden föreslår vidare att arbetstiden bestäms till fem år från det att domen vunnit laga kraft i tillståndsdelen samt att tiden för anmälan om anspråk på grund av oförutsedd skada bestäms till fem år efter arbetstidens utgång.

Den begränsning av ersättningsrätten som tillståndshavare enligt 31 kap 22-23 § miljöbalken är skyldig att tåla föreslås till 1/20.

Förslag till villkor

Sökanden föreslår att följande villkor föreskrivs för det sökta tillståndet:

1. Arbetena ska utföras i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget redovisat i ansökan och i övrigt åtagit sig i målet.
2. Arbetena i vatten ska utföras så att grumling undviks.
3. Bolaget ska anmäla till tillsynsmyndigheten innan arbetena påbörjas och när de har avslutats. Besiktning ska ske efter ombyggnaden.

Orientering

Långgölsmåla vattenkraftverk ligger i Ronnebyån, 6 km öster om Backaryd, vid väg 656. Vattenföringen vid Långgölsmåla uppskattas till 50 m³/s vid högsta högvattenföring och 7,2 m³/s vid medelvattenföring. Långgölsmåladammen har utlopp dels genom kraftverket och dels via olika luckor, utskov, till en sprängd kanal. Båda utloppen passerar efter ca 100 meter väg 656 och Karlsnäs kraftverksdamm. Fallhöjden är 11 meter. Högsta flöde genom verket är ca 11 m³/s och produktionen ca 4,4 GWh/år. Kraftverket togs i drift 1935, och den tekniska livslängden hos kraftverket är i princip slut. Verket är nedslitet och behöver repareras eller byggas om. Det finns potential till effektivisering, eftersom det tidvis släpps vatten via dammens kanal, istället för turbinen, på grund av att den inte kan sluka mer. Renovering för att behålla nuvarande kapacitet har övervägts, men med en ny turbin kan vatten genomflödet för elproduktion öka till ca 5,5 GWh/år. Produktionsökningen bygger på att vatten som nu släpps förbi outnyttjat, kan nyttjas för elproduktion. I ansökan ingår däremot inte någon ändring av dämmningshöjd eller vattenhushållningen.

Gällande tillstånd

Tillstånd lämnades 1934 till nyanläggning av kraftverket (Söderbygdens vattendomstol 1934-09-03, AD 44/1934). Genom nytt utslag av Söderbygdens vattendomstol 1935-04-01 lämnades tillstånd till vissa förändringar av den till anläggningen hörande dammbyggnadens konstruktion. I utslag meddelat av Söderbygdens vattendomstol 1937-01-18 fastställdes nuvarande dämmningsgräns + 71,00 meter.

Rådighet

Sökanden äger fastigheten X, som är strömfallsfastighet, och har därmed rådighet att ansöka om den yrkade ändringen av verksamheten.

Nuvarande anläggning

Turbinen i kraftverket är en s.k. fullkaplan i betongsump. Framför intaget till verket finns dels möjlighet att stänga av med sättar och dels med segmentlucka. Det finns därefter ett galler med ca 49 mm fritt avstånd mellan gallerstängerna, som är av 7 mm plattstål.

Den befintliga dammen i Långgölsmåla består från vänster av en dammbyggnad med krönhöjden ca + 72 meter, som sträcker sig längs vänstra stranden och tvärs över ån. Längs vänstra stranden finns en jordvall på ca 100 meter. Över ån finns på totalt ca 118 meter längd ett mittparti över strömfåran på ca 53 meter, bestående av en jord- och stendamm förstärkt med en 6 meter betongvägg på högra sidan. Till vänster om mittpartiet finns tre utskovsöppningar med 8 meter bredd; ett skibord med tröskelhöjden + 70,50 meter och påsadlad till höjden + 71,50 meter, ett flodutskov med tröskelhöjden + 69,00 meter och avstängbart med en segmentlucka samt ett utskov med fyra öppningar på 1,945 meter eller sammanlagt 7,78 meter fri bredd och tröskelhöjden + 69,20 meter, som är avstängbart med bjälksättar upp till höjden + 71,00 meter, som är dämmningsgränsen.

Till höger om mittpartiet finns ett 4,5 meter brett intag till kraftstationen med tröskelhöjden + 68,50 meter och avstängbart med en segmentlucka. Före segmentluckan finns möjlighet att stänga av med sättar. Intaget är försett med en grind med stänger av 7 mm plattstål och med 49 mm fritt mellan stängerna.

Dessutom finns vid högra stranden den uppförda kraftstationen och en ca 15 meter lång avloppskanal. Det finns också ett bottensutskov med två öppningar som är igensatta med plankluckor. Vardera öppningen har en fri bredd av cirka 1,50 meter och fri höjd av 2,00 meter samt tröskelhöjden + 60,00 meter. Bottensutskovets avloppskanal går ut till höger om och bredvid turbinens avloppskanal. En invallningsdamm finns på vänstra stranden av ån, ca 400 meter åt sydost från verket. Från utskovsöppningarna går en sprängd kanal ca 100 meter ner till och under vägbro K49. Driftvattnet går ut separat till vägbro K50, ca 100 meter ner från verket. Vattenvägar förenas i Krokhöjden i Rötllången, som är dammen till Karlsnäs vattenkraftverk, nedströms Långgölsmåla.

Indämd volym i dammen i Långgölsmåla är ca 2,5 Mm³ under nivån +71,00 meter, som är dämmningsgräns och ca 3 Mm³ under nivån + 72,00 meter, som är dammkrönets nivå.

Ombyggnader, framtida anläggning och verksamhet

Den gamla turbinen och generatoren kommer att tas bort, och nya maskiner monteras in. Den mekaniska utrustningen kommer att ges en fullständig genomgång och förebyggande underhåll. Vid ombyggnaden kommer vattnet att stängas av, genom att intagsluckan till turbinen stängs. Eventuellt kommer även vid intaget befintliga anordningar för sättar att användas för att ytterligare säkra avstängningen. Under byggnadstiden leds allt vatten i ån genom de befintliga utskoven, som vid dammsiktning 2010 angetts ha en avbördningsförmåga på 79 m³/s vid dämmningsgränsen och 160 m³/s vid krönet. Den nya anläggningen dimensioneras för flödet 15 m³/s. Sugröret kommer att sänkas ca 0,5 meter. Intagskanalen till turbinen klarar det högre flödet utan problem. Den nya installationen och sänkningen av sugröret och botten under det kommer att medföra arbeten med dels bilning i byggnaden, dels viss sprängning och rensning i botten under turbinen på en sträcka av något tiotal meter i avloppskanalen. Mängden borttaget material kan uppskattas till ca 30 m³ och utgörs av inerta material, som kommer att kunna användas vid anläggningsarbeten inom fastigheten. Nya betonggjutningar kommer att utföras. Arbetena måste göras i torrhet och beräknas inte medföra grumlig av betydelse. För att torrlägga avloppskanalen behöver man stänga av vattnet under verket. Det kommer att göras vid landsvägsbron, ca 100 meter nedströms verket. Avstängningen görs i samarbete med Trafikverket, som också har intresse av torrläggning vid bron för att utföra reparationer.

Efter avstängningen av vattnet nedströms hålls det instängda området tömt på vatten, genom att det pumpas ut nedanför avstängningen. Det gäller ett område på ca 0,5 ha. Inom detta område kommer det att finnas hålor/sänkor där det kommer att stå kvar vatten. Befintlig maskin stängs av och töms på de olika oljorna för att undvika utsläpp av dessa. Turbinen tas ut via intaget, och generatoren tas ut via den breda porten i byggnaden. Till uttagningen behövs en kranbil, då lyften är tunga. Befintliga vägar kan användas för borttagning av utrustningen och för leverans av ny.

Byggnadens exteriör kommer att dimensioneras för den tillgängliga fallhöjden ca 11 meter och flödet 15 m³/s. Generatoren avses få effekten 1450 kW.

Efter ombyggnaden kommer en ökad andel av det genom samordning reglerade vattenflödet i ån att kunna gå genom turbinen. Sluket i verket kommer att ökas från 11 till 15 m³/s, vilket utgör en anpassning till det flöde som kommer från kraftverket i Klåvben, närmast uppströms Långgölsmåla. Turbinintagets dimensioner är fullt tillräckliga för det ökade flödet. Den fria arean i intagets grind är ca 13 m². Vattenhastigheten genom gallret i intaget beräknas genom ombyggnaden öka från ca 0,85 m/s till 1,15 m/s.

Den framtida driften av vattenkraftverket kommer att ske på i princip samma sätt som idag, d.v.s. samordnat med övriga större verk i ån och styrt från E.ON:s driftcentral i Sundsvall.

Höjdsystem

Fixpunkt + 69,73 meter är inhuggen ring i berghäll på vänstra stranden nedströms dammen. Höjdsystem är ett antaget jämförelseplan.

Nyttan av verksamheten

Investeringskostnaden för endast ombyggnaden av kraftverket för produktionsökningen till 5,5 GWh/år är beräknad till 4,8 Mkr. Årskostnaden beräknas till 290 000 kr, vilket motsvarar en specifik årskostnad om 0,26 kr/kWh. Årskostnaden 0,26 kr/kWh skall jämföras med ett elpris om 0,40 kr/kWh. Även det förhållandet att samhället erbjuder elcertifikat (ca 0,30 kr/kWh) under lång tid efter ombyggnaden talar för att ombyggnaden anses nyttig från allmän synpunkt. Sökanden anser därför att det är tydligt att ombyggnaden är samhällsnyttig och därmed förenlig med bestämmelsen i 11 kap. 6 § miljöbalken.

Sakägare

Eftersom vare sig dämning, vattenhushållning eller byggnader för damm och kraftverk ändras, anser bolaget, att sakägare endast berörs på grund av risk för störning

genom byggarbetena. Invid kraftverket finns en bostad på Y. Bostäder finns också i Norra Långgöl, ca en km norrut och i Södra Långgöl, 700 m söderut.

Som sakägare uppges därför endast ägaren av Y. Byggarbetena är tänkta att ske i samband med Trafikverkets planerade ombyggnad av vägbron K50. Även Trafikverket uppges därför som berörd.

Planfrågor

För området finns ingen detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen. Enligt översiktsplanen för Ronneby kommun, antagen i november 2006, ligger platsen för kraftverket inom ett större område som anges vara av riksintresse för naturvården (NK 11 Bredåkradeltat-Bokön). Det är ett isälvsdelta med höga geomorfologiska värden samt ett värdefullt odlingslandskap. Vid den aktuella delen av Ronnebyån gäller strandskydd intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Av den till ansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen framgår sammanfattningsvis följande.

Projektet med ombyggnad av vattenkraftverket och ökad produktion bedöms inte medföra någon väsentlig risk för skador eller olägenheter för människors hälsa eller miljön. Projektet bidrar till att genomföra miljöbalkens övergripande mål om minskad klimatpåverkan och hushållning med naturresurser. Ombyggnaden medför inte att någon miljö kvalitetsnorm åsidosätts. Kravet på God ekologisk status i Ronnebyån kan inte uppnås, vilket inte har med ombyggnaden att göra. Projektet berör inte något Natura 2000-område.

Ronnebyån är sedan gammalt utbyggd för vattenkraft med ett flertal totala vandringshinder för fisk i vattenkraftverken. Det saknas uppgifter t.ex. från elfiske om fiskbestånden i området vid Klåvben-Långgölsmåla-Karlsnäs. Nuvarande fiskbestånd kan antas bestå av stationära vanliga arter som gädda, abborre, lake och mört

medan havsvandrande ål och laxfisk saknas. Kräfter i ån är signalkräfta. Varken uppströmsvandring eller nedströmsvandring av fisk torde förekomma idag.

Under byggnadstiden kan den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid närliggande bostad tidvis komma att uppgå till 60 dB(A). Bullrande byggnadsarbeten kan begränsas till dagtid måndag till fredag. För att vid normal drift klara Naturvårdsverkets Riktlinjer för externt industribuller (1978:5) avseende 40 dB(A) nattetid vid bostäder kan termostatstyrda fläktar för ventilation av kraftverkshuset komma att behöva förses med skärmning även vid normal drift.

Alla kasserade oljor tas omhand och hanteras som farligt avfall för att undvika utsläpp. Allt annat kasserat material kommer att sorteras för att återanvändas eller återvinnas så att så litet som möjligt går till bortskaffning.

Fiske

Utformningen av damm och kraftverk med hänsyn till fiskeintressen är avgjord genom tidigare domar. Idag finns grind i turbinintaget, och ytterligare åtgärder har inte aktualiserats av myndigheterna. Med den begränsade prövning, som det nu är fråga om är det vare sig lämpligt eller rimligt att särskilt pröva frågor om åtgärder för fiskeintressen. Länsstyrelsen har under samråden framfört att kraftverkets vandringshinder för ål samt åtgärder för att främja ålens vandring, samordnade med övriga kraftverk, bör utredas och beskrivas i miljökonsekvensbeskrivningen. Bolaget finner att det är samma vandringshinder i nollalternativet och moderniseringsalternativet. Det finns inte indikation på att det finns vandrande fisk i kraftverkets omgivning. Vandringshinder finns både nedströms och uppströms kraftverket. Samlad omprövning av kraftverken i Ronnebyån har ännu inte initierats av Kammarkollegiet. Bolaget har därför inte funnit det behövligt eller rimligt att utreda frågan närmare för den nu aktuella prövningen, som är av begränsad omfattning och inte rör förhållanden av betydelse för fiskvandring.

Samråd

Samrådet har genomförts med länsstyrelsen och med Ronneby kommun. Enskilda har genom annons i lokaltidningen beretts möjlighet att inkomma med yttrande över förslaget till ombyggnad av kraftverket.

Länsstyrelsen har den 18 december 2009 beslutat att den planerade ombyggnaden inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan i den mening som avses i 6 kap. 5 § miljöbalken.

Kontroll

Miljöbalkens krav på kunskap uppfylls, när befintlig anläggning underhålls och moderniseras med personal med lång erfarenhet och god utbildning. I s.k. DTU-manual (Drift Tillsyn Underhåll) finns vissa uppgifter för verkets egenkontroll. Nya manualer för väsentlig utrustning och drift kommer att upprättas efter ombyggnaden. Rutiner för bl.a. tillsyn och underhåll kommer att moderniseras, med journalföring av åtgärder och rapporteringar till tillsynsmyndigheten av driftsstörningar. En ny riskbedömning ska göras inför driften av nya verket. För miljöfrågor tar bolaget också hjälp av utomstående experter. Bolaget kommer att kontrollera och informera entreprenörer så att de är medvetna om risker och skyddsåtgärder. Sökanden föreslår, att anmälan ska göras till tillståndsmyndigheten, innan arbetena påbörjas, och när de avslutats. Besiktning ska ske efter ombyggnaden.

Ersättningserbjudande

Någon bygdeavgift ska enligt sökanden inte tas ut eftersom antalet avgiftsenheter är mindre än 500.

När det gäller allmän fiskeavgift så föreslår sökanden att den fastställs till ett engångsbelopp om totalt 3 845 kronor.

Enligt sökanden kommer någon skada i övrigt inte att uppkomma med anledning av de sökta åtgärderna. Ersättning för intrång och skada av kraftverket och dammanläggningen med reglering har redan avgjorts genom tidigare domar.

INKOMNA YTTRANDENFiskeriverket

Fiskeriverket anser att sökanden inte på ett tillräckligt ingående sätt beskrivit förekomsten av fisk och fiskbiotoper uppströms och nedströms kraftstationen. Inte heller projektets påverkan på fisk och fiske har beskrivits tillräckligt. Fiskeriverket anser att sökanden ska åläggas av domstolen att komplettera med dessa uppgifter. Fiskeriverket anser att sökanden ska komplettera ansökan med en beskrivning av vilka konsekvenser för fisk och andra vattenlevande organismer som verksamheten medför samt förslag på de skyddsåtgärder som kan vidtas för att minimera dessa effekter. I beskrivningen ska ingå förslag på åtgärder för att främja vandring av ål och annan fisk förbi kraftverket uppströms och nedströms, åtgärder för att hindra fisk från att sugas in i turbinen, minimitappning samt åtgärder för att förhindra negativ påverkan från torrläggning av utloppskanalen under ombyggnaden. Sökanden bör även genomföra undersökningar av fiskfaunan som beskriver fiskförekomsten vid aktuell plats, genom t.ex. provfisken.

Fiskeriverket anser att om tillstånd medges ska det förenas med villkor enligt följande.

- Att sökanden åläggs att anlägga och hålla en väl fungerande fiskväg av naturliknande typ, d.v.s. ett omlöp förbi kraftverket,
- minitappning (minimum 400 l/s),
- åtgärder för att hindra fisk från att komma in i turbinen, d.v.s. lutande fingaller (<15 mm) kombinerat med en säker alternativ vandringsväg/flyktöppning och en effektiv rensanordning,
- åtgärder för att minimera den negativa påverkan på vattenlevande organismer som torrläggningen av den 0,5 ha stora området nedströms utloppet kommer att medföra.

Fiskeriverket anser vidare, att fiskeskada uppkommer och att eventuell fiskeavgift fastställs efter komplettering av ansökan.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen i Blekinge län ser det som positivt ur allmän miljösynpunkt att kraftverket kan nyttjas för en högre energiproduktion än idag. Ett tillstånd till ombyggnad av kraftverket bör dock förenas med villkor om åtgärder för att minska kraftverkets negativa påverkan på vattenmiljön och vattenlevande organismer.

Länsstyrelsen yrkar att tillståndet förenas med villkor om

- minimitappning,
- åtgärder för att hindra fisk från att komma in i turbinen,
- i första hand åtgärder som möjliggör för all fisk att passera förbi kraftverket, både uppströms och nedströms i ån, i andra hand åtgärder som innebär att ål kan passera kraftverket, både upp- och nedströms i ån, samt
- åtgärder för att minimera den negativa påverkan på vattenlevande organismer som den tillfälliga torrläggningen av det ca 0,5 ha stora området nedströms utloppet från kraftverket kommer att medföra.

Trafikverket

I ansökan nämns att frågor om dammsäkerhet har hög prioritet samt att anläggningen vid Långgölsmåla har bedömts ha måttlig betydelse ur dammsäkerhetssynpunkt. Vidare framgår att bolaget planerar att genomföra en fördjupad dammsäkerhetsutvärdering år 2015. Trafikverket noterar dock att utöver det avtal om dämning av förbindelse mellan kraftverk och sjö genom användande av bron över Ronnebyån, har frågan om bron och vägens säkerhet med anledning av det ökade vattenflödet inte beaktats eller omnämnts i vare sig ansökan, miljökonsekvensbeskrivningen eller i den tekniska beskrivningen. Bland annat bör enligt Trafikverkets mening följande frågor beaktas.

1. Bron har en glacis (stenbeklädd kon) vilket, förutsatt att denna är rätt utförd med bra material i motfyllning bro, bör vara ett bra skydd mot erosion. Detta bör dock kontrolleras via inspektion och beräkning av flödes hastigheter. Vidare bör materialet i åns botten i anslutning till glacis och brokonstruktion inspekteras och en bedömning ske om den ökade flödes hastigheten medför risk för erosionsskador då detta kan äventyra stabiliteten för glacis och bro.

2. Med hänsyn till brons spännvidd bör det ökade vattenflödet även medföra höjd vattennivå – med förhöjd vattennivå risk för tillfartsbank och vägbank? Om vägen utgörs av sandigt/finkornigt material kan risk finnas för urspolning och inre erosion i vägbanken. Detta bör kontrolleras, eventuellt genom anläggande av provgrop.

Trafikverket efterlyser således flödesuppgifter och bedömning av högsta högvatten samt en bedömning av vilken påverkan på brons funktioner som det ökade vattenflödet kan komma att medföra. Trafikverket efterlyser även en bedömning från bolagets sida om den utökade verksamheten även medför ökad risk för ekonomisk skada för Trafikverkets del. För den händelse en sådan bedömning saknas förbehåller sig Trafikverket rätten att inkomma med anspråk på oförutsedd skada inom en tidsperiod av 10 år från den dag domen vunnit laga kraft. Trafikverket hemställer att ansökan återförvisas till sökanden för komplettering i ovan berörda delar.

Miljö- och byggnadsnämnden i Ronneby kommun

Miljö- och byggnadsnämnden anser att bolaget trots den begränsade prövningen bör utreda och beskriva möjliga åtgärder för att främja vandring av ål så att det är möjligt att göra en bedömning av huruvida det är skäligt att i samband med ombyggnaden vidta åtgärder så att miljö kvalitetsnormen för vatten kan nås.

SÖKANDENS BEMÖTANDE AV INKOMNA YTTRANDE

Sökanden har i bemötande av inkomna yttranden sammanfattningsvis anfört följande.

Tillåtligheten ifrågasätts inte. Frågan till bedömning är främst vad som är rimliga insatser för fiskeintressen. Omprövning av kraftverkets alla effekter är inte aktuell. Utgångspunkter för rimlighetsbedömningen är istället tillkommande effekter av moderniseringen. Ytterligare utgångspunkt är möjligheten att bedöma nytta med ytterligare insatser vid Långgölsmåla. Det är inte aktuellt inom överskådlig tid att möjliggöra för fisk att vandra upp i ån. Det behövs emellertid kännedom om flera insatser för att kunna bedöma vad som är samlat bäst vid Långgölsmåla. Modernise-

ringen förändrar inte framtida möjligheter att återskapa förutsättningar för fiskens vandring. Sökanden vidhåller mot bakgrund av ovanstående att projektet, som inte antas leda till betydande negativ miljöpåverkan, inte behöver ytterligare utredning eller hänsynstagande. Ytterligare villkor är inte behövliga. Det finns tillräckliga vilande villkor som kan aktiveras den dag Ronnebyån åter medger fiskens vandring.

Sökanden är enig med Trafikverket om den samlade tiden för oförutsedd skada.

Sökandens komplettering av ansökan

Efter föreläggande från Mark- och miljödomstolen har sökanden kompletterat ansökan med fiskeutredning. Av utredningen framgår sammanfattningsvis följande.

Fiskebiotoper

På sträckan mellan Karlsnäs och Klåvbens kraftverk består Ronnebyån till största delen av sjöliknande habitat med en artsammansättning som till övervägande del utgörs av sjölevande fiskarter som mört, abborre, brax, gädda m.fl. Möjligheten att ål förekommer på den aktuella sträckan bedöms som mycket liten då sex definitiva vandringshinder utan fiskväg är belägna nedströms Långgölsmåla. De få strömsträckor som finns är små, isolerade och kraftigt påverkade av rensningar och bedöms ej kunna erbjuda biotoper med tillräcklig kvalitet för självreproducerande bestånd av strömlevande arter som t.ex. öring eller elritsa.

Påverkan

Nuvarande påverkan

Långgölsmåla nuvarande kraftverk bedöms ha en negativ påverkan på fisk och fiskbiotoper i angränsande delar av Ronnebyån. Anledningen till detta är att dammbyggnaden utgör ett definitivt vandringshinder för uppströmsvandrande fisk. Kraftstationen utgör en källa till ökad dödlighet för fisk som passerar tubinden. Sträckor av Ronnebyån som tidigare hade strömmande vattenmiljöer har dämats in och utgörs nu av sjöliknande habitat. Rensning och fördjupning av åfåran har därtill ökat graden av homogenisering.

Påverkan under byggtiden

Ombyggnaden av kraftverket bedöms inte få någon nämnvärd negativ inverkan på fisk och vattenlevande fauna i Ronnebyån.

Påverkan efter ombyggnad

Ombyggnaden av kraftverket bedöms inte medföra någon nämnvärd ökad negativ påverkan på fisk och fiskbiotoper i angränsande delar av Ronnebyån. Förändringarna utgörs av ett minskat vattenspill i utloppskanalen samt en något ökad vattenhastighet i inloppskanalen.

Möjliga åtgärdsförslag

Som möjliga åtgärder för fiskvandring har i utredningen beskrivits omlöp, en slistränna och en ålyngelledare, och som skydd för fisk och som fiskväg för nedströmsvandrande fisk redovisas fiskgaller med flyktöppningar och tillhörande fallränna. Beräknade investeringskostnader för omlöp är 4,9 Mkr, för slistränna 6,6 Mkr, för ålyngelledare 0,3 Mkr och för fiskgaller med fallränna 1,2 Mkr.

Sökanden har vid ingivandet av den kompletterande fiskeutredningen anfört bl.a. följande.

Sökanden vill framhålla att utgångspunkten för de rimlighetsbedömningar som domstolen har att göra, dels handlar om Ronnebyåns status och långsiktiga planering, dels projektets omfattning och utformning. Yttranden från myndigheter visar hur svårt det är att skilja mellan det faktum att samhällets syn på miljöfrågor förändras över åren, och den begränsade prövning som sker vid moderniseringar. Det handlar nu inte om rimliga insatser vid nytt kraftverk, utan om rimliga insatser för eventuella tillkommande störningar vid moderniseringen.

Vad gäller fisk och fiskbiotoper kvarstår sökandens slutsatser i ansökan att det saknas skäl att vidta ytterligare utredningar för att mera i detalj klarlägga de faktiska värdena. Tillräcklig kunskap om fiskefauna och fiskbiotoper finns för att avgöra vad som är rimlig hänsyn i detta fall.

Vad gäller påverkan och konsekvenser visar utredningen, enligt sökanden, att det blir mycket ringa påverkan till följd av moderniseringen och inga beaktansvärda konsekvenser för vare sig vattenlevande organismer, fisk eller fiske kommer att uppstå. Enligt sökanden är det därför inte miljömässigt motiverat med ytterligare försiktighetsmått än vad som följer av sökandens tidigare åtaganden i målet.

Vad gäller vandringshinder har sökanden anfört följande.

Utredningen beskriver flera alternativ för att hantera problemen med vandringshinder. Alternativet ålyngelledare har översiktligt tagits upp i ansökan med MKB och utredningen utvecklar detta närmare. Som framgår av ansökan gav tillståndet 1934 möjlighet för staten att kräva ”anordningar för underlättande av ålynglets uppgång förbi dammbyggnaden.” Sådant krav har inte ställts. Det vilande villkoret är kombinerat med krav att släppa erforderligt vatten m.m. för ålens uppgång, då anordningar skapats. Sökandes slutsatser är att det i framtiden kan visa sig rimligt att anordna ålyngelledare vid kraftverket, då ån samlat restaureras för att ta emot ål. Det äldre villkoret om ”anordningar” kan då behöva aktualiseras och formuleras utifrån det sammanhang som då må gälla för vattendragets ålvandring, nedströms och uppströms. Idag saknas emellertid miljönytta för att motivera någon kostnad för ålyngelledare. Dagens planerade modernisering förhindrar inte framtida insatser för ålvandring.

Utredningen beskriver även alternativ för vandring genom omlöp, slitsränna samt fallränna som kan placeras i anslutning till intagsgaller. Sökandens slutsats är den samma när det gäller omlöp, slitsränna och fallränna. Det saknas idag miljönytta för att motivera åtgärderna. Sökanden kan i dagsläget inte bedöma om det i framtiden visar sig miljömässigt motiverat med någon av dessa insatser, men kan konstatera att moderniseringen inte heller i detta fall försvårar. Skulle Ronnebyån i framtiden visa sig prioriterad för restaurering så är sökanden, som tidigare framförts, positiv till att delta i det arbetet. Idag är det dock inte rimligt att vidta åtgärder som vare sig nu eller inom överskådlig tid kanske aldrig kommer att ge miljönytta.

När det gäller försiktighetsmålet gäller vid insug har sökanden anfört i huvudsak följande. Idag finns en grind i turbinintaget med 50 mm breda öppningar. Av ansökan framgår att det i dagens tillstånd finns vilande villkor om 20 mm breda öppningar. Erfarenheterna av dagens drift visar inte på märkbara effekter av inloppet, d.v.s. skadad eller död fisk har inte påträffats. Framtidens drift bedöms inte leda till ökad skada, eftersom det är mindre vattenflöde då fisken är i rörelse. Även med tanke på platsens biotoper och fiskefauna kan det inte anses motiverat att nu ställa skärpta villkor om galler. Om fiskevärden i Ronnebyån leder till framtida restaurering av vattendraget, kan frågan om ytterligare insatser vid insuget väckas. Nyttan av annorlunda galler kan då jämföras med andra insatser som vid det tillfället kan vara aktuella. Det är inte säkert att annorlunda galler, med eller utan fallränna, då anses fördelaktig i förhållande till andra insatser för enbart nedströmspassage eller i kombination med vandring upp i vattendraget.

Sammanfattningsvis anför sökanden följande.

Frågan gäller rimliga insatser för fiskeintressen vid modernisering av befintligt kraftverk. Sökanden vill understryka att omprövning inte är aktuell. Moderniseringen bedöms inte ge ytterligare miljöeffekter, vilket talar emot särskilda åtgärder. När det gäller insatser mot vandringshinder ska också beaktas bristen på nytta med isolerade åtgärder vid Långgölsmåla, fram till dess att ån samlat befrias från övriga hinder. Samlade insatser kan inte anses aktuella inom sådan tid att det rimligen får beaktas i dagens prövning. Det kan särskilt noteras att moderniseringen inte förändrar möjligheterna att i framtiden medverka till fiskens vandring i ån. Sökandens slutsats är att utredningen styrker det som framförts i ansökan med MKB, nämligen att det inte finns särskilda fiskevärden och inte är miljömässigt motiverat med ytterligare åtgärder för ökad hänsyn till fiskeintressen. Kostnader för tänkbara åtgärder är omfattande och uppenbart orimliga vid avsaknad av miljönytta. Att kräva sådana insatser innebär en skärpning av synen på rimlighet, som tillämpad i andra situationer ger oöverskådliga kostnadsökningar som inte har varit reglernas avsikt. Sökanden vidhåller också att ytterligare villkor inte behövs. Det finns redan vilande villkor, som kan aktiveras när och om det blir aktuellt att restaurera Ronnebyån och

som då kan justeras, om det anses behövt mot bakgrund av det sammanhang som då råder.

Inkomna yttranden med anledning av den kompletterande fiskeutredningen

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen vidhåller vad som angivits i tidigare yttranden i målet. För Ronnebyån gäller miljö kvalitetsnormen God ekologisk status 2021. För att nå miljö kvalitetsnormen krävs omfattande åtgärder, bl.a. att hinder för upp- och nedströmsvandring av fisk vid vattenkraftverk åtgärdas. Åtgärderna som krävs för att miljö kvalitetsnormen ska uppnås kommer att ta tid att genomföra och Länsstyrelsen menar att det är viktigt att påbörja arbetet för att de nödvändiga förändringarna ska komma till stånd. Även vid provningar av ombyggnader av den typ som nu är aktuell bör gällande miljö kvalitetsnormer beaktas. Skulle domstolen bedöma att det inte är rimligt att kräva att alla åtgärder utförs omgående så bör vilande villkor kunna föreskrivas som innebär att åtgärderna ska vara utförda inom sådan tid att miljö kvalitetsnormen God ekologisk status 2021 kan uppnås. För att nå God ekologisk status krävs att all fisk kan passera vattenkraftverken. Länsstyrelsen vill därför korrigera och förtydliga sitt yrkande enligt punkt 3 så att det gäller åtgärder som möjliggör för all fisk att passera förbi kraftverk, både uppströms och nedströms i ån. Av de föreslagna fiskvägarna bör omlöp väljas eftersom det ger alla fiskarter möjlighet att passera. Samtidigt tillför ett omlöp en värdefull strömbiotop som det är stor brist på i Ronnebyån.

Kammarkollegiet

Kammarkollegiet anser att provningen måste avse hela den sökta verksamheten, d.v.s. sökta ombyggnadsåtgärder och driften av det ombygga kraftverket. Enligt Kammarkollegiet är det inte möjligt att begränsa provningen till att avse endast den utökade driften när tillstånd söks till en ny produktionsgräns. Av 16 kap. 2 § miljöbalken framgår att det inte är möjligt att meddela ett tillstånd till ändrad drift av en vattenanläggning, i detta fall en större vattenbortledning. Någon konflikt med rättskraften i äldre domar finns inte eftersom verksamhetsutövaren har möjlighet att avstå ifrån att ta det nya tillståndet i anspråk om verksamhetsutövaren inte är nöjd med

villkoren. Utgångspunkten för bedömningen av verksamhetens tillåtlighet och vilka eventuella villkor som bör föreskrivas är således enligt Kammarkollegiets uppfattning hela den sökta produktionen, enligt ansökan 5,5 GWh.

Kammarkollegiet yrkar att ett eventuellt tillstånd att bygga om och driva Långgölsmåla kraftverk ska förenas med följande villkor:

- Anläggningen ska utformas och drivas på ett sådant sätt att fiskvandring (upp- och nedströms) förbi anläggningen kan ske och att fisk förhindras från att simma in i kraftstationen.
- Förbi anläggningen ska släppas den mängd vatten som krävs för att möjliggöra fiskvandring förbi anläggningen.
- Sökanden ska senast sex veckor innan anläggningen tas i drift inge ett kontrollprogram till länsstyrelsen. Av kontrollprogrammet ska framgå hur sökanden avser att kontrollera att fiskvandring kan ske förbi kraftverket och att fisk inte simmar in i kraftstationen.

Om mark- och miljödomstolen skulle finna att det är orimligt att förena det sökta tillståndet med nämnda villkor yrkar kollegiet att ansökan avslås.

Kammarkollegiet yrkar ersättning för rättegångskostnader med belopp som senare kommer att anges.

Havs- och vattenmyndigheten

Ronnebyån, som tillhör de större vattendragen i Blekinge, mynnar ut i Östersjön. Ronnebyån är idag kraftigt påverkad av vattenkraftsutbyggnad. Åtgärder som rensningar och indämningar har skett längs stora delar av Ronnebyån. Ån som fiskhabitat har successivt försämrats. Havs- och vattenmyndigheten ser det som angeläget att förbättrade ekologiska förhållanden kan återskapas längs vattendraget. Långgölsmåla kraftverk utgör vandringshinder för fisk. Fiskvandringens möjligheter uppströms saknas enligt uppgift förbi flertalet av de olika kraftverken som finns längs ån. Havs- och vattenmyndigheten ser det som betydelsefullt att vandringsvägar för

upp- och nedströmsvandrande fisk kan återskapas vid nuvarande Långgölsmåla vattenkraftanläggning. Bland de olika slag av fiksvägar som presenterats som del i inlämnad utredning, bör lämpligen ett s.k. naturliknande omlöp anläggas vid den aktuella platsen vid Långgölsmåla kraftverk. En naturliknande fiskväg kan både innebära viss förbättring och samt en ökning av lämpliga biotoper för fisk. Havs- och vattenmyndigheten menar att om domstolen beslutar att bevilja tillstånd för nämnda utbyggnad av kraftverket, bör som skyddsåtgärd för fiskbestånden anläggas fiskvandringssvagar. En sådan fiskväg skall dimensioneras och utformas så att den är passerbar av den fiskfauna som vandrar här under året.

Miljö- och byggnadsnämnden

Miljö- och byggnadsnämnden delar inte sökandens bedömning. Nämnden anser att det vid den ombyggnad, som ansökan avser, är skäligt att vidta åtgärder för att medverka till en uppfyllnad av miljökvalitetsnormen, så att Ronnebyån senast 2021 kan uppnå god ekologisk status. Även om det är en begränsad prövning vid den aktuella moderniseringen, är det inte oskäligt att se till hela verksamhetens störning och inte enbart till kommande störningar till följd av ombyggnaden. Att åtgärder även behöver ske vid andra anläggningar i ån för att fullt ut möjliggöra fri vandring för fisk i ån är inte ett skäl att avvakta med åtgärder för Långgölsmåla kraftstation. Om miljökvalitetsnormen God ekologisk status ska uppnås krävs att åtgärder påbörjas utan dröjsmål. Det går inte att vänta på att alla anläggningar ska kunna genomföra åtgärder samtidigt. När det gäller den hotade ålen finns sedan 2007 en EU-förordning vars syfte är att återställa ålbeståndet. Varje medlemsstat har tagit fram en eller flera nationella ålförvaltningsplaner där man beskriver beståndssituationen och hur man avser att nå EU:s mål. Sveriges ålplan trädde i kraft 2009 och den baserar sig på fyra ben där ett av dem är ökad överlevnad vid passage av vattenkraftanläggningar. Sökandens påstående att det inte finns särskilda fiskevärden är orimligt eftersom den starkt hotade ålen förekommer. Åtgärder kan därför inte skjutas på framtiden. Även utan fri vandring till havet för alla fiskarter är det av betydande nytta för att minska fragmenteringen om fri vandring kan ske på den relativt långa sträckan mellan Klåvben och Karlsnäs vattenkraftverk genom att åtgärder vidtas vid Långgölsmåla. I första hand bör vidtas åtgärder som möjliggör för fisk att

passera kraftverket. Åtgärd i form av omlöp förordas. Om mark- och miljödomstolen finner att sådan åtgärder inte kan föreskrivas bör i vart fall åtgärder vidtas som möjliggör för ål att passera kraftverket.

Oavsett ovanstående passagemöjlighet bör fiskgaller med flyktöppning och fallränna anordnas vid inloppskanalen till kraftverket så att fisk inte kan komma in i turbinen. Denna åtgärd är väl motiverad ur miljösynpunkt bland annat med hänvisning till hotet mot ålens överlevnad som art och att den planerade ombyggnaden medför en ökning av vattenhastigheten i inloppskanalen, vilket medför ökad svårighet för fisken att ta sig ur denna. Åtgärderna är direkt relaterade till planerad ombyggnad.

Sökanden har bemött de inkomna yttrandena.

DOMSKÄL

Prövningens omfattning

Kammarkollegiet har gjort gällande att ansökan är för snävt avgränsad och att prövningen måste avse de sökta ombyggnadsåtgärderna och driften av hela det ombygga kraftverket. Enligt Kammarkollegiet är det inte möjligt att begränsa prövningen till att avse endast den utökade driften när tillstånd söks till en ny produktionsgräns. Utgångspunkten för bedömningen av verksamhetens tillåtlighet och vilka eventuella villkor som bör föreskrivas är enligt Kammarkollegiet hela den sökta produktionen 5,5 GWh. Sökanden har bestridit Kammarkollegiets ståndpunkt och gjort gällande att prövningen endast ska omfatta den i ansökan beskrivna ombyggnaden av kraftverket.

Mark- och miljödomstolen gör i den frågan följande bedömning:

Sökandens har tillstånd till befintliga vattenanläggningar och den vattenverksamhet som redan bedrivs för elproduktion. Nu föreliggande ansökan gäller tillstånd att upprusta och effektivisera Långgölsmåla kraftverk och genom kraftverket avleda den vattenmängd som den nya turbinen förmår sluka, nominellt 15 m³/s, samt att sänka sugröret till turbinen med 0,5 meter till nivån + 59,23 meter och under turbi-

nen och inom en sträcka av 10 meter i kraftverkets utlopp rensa botten till som lägst + 57,50 meter. Under ombyggnaden av kraftverket ska utloppsfåran mellan bron vägbro K50 och kraftverket torrläggas. Några vattenhushållningsbestämmelser kommer inte att påverkas av den planerade ombyggnaden. Den till ansökan hörande miljökonsekvensbeskrivningen har inriktats på och avgränsats med hänsyn härtill. Länsstyrelsen har i december 2009 beslutat att den planerade ombyggnaden inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan i den mening som avses i 6 kap. 5 § miljöbalken.

Mark- och miljödomstolen finner mot bakgrund av vad som angivits ovan att det inte föreligger hinder mot att pröva ansökan så som den är utformad, jfr. Miljööverdomstolens dom den 9 september 2010 i mål M 6064-09.

Mark- och miljödomstolen finner vidare, med hänsyn till de åtgärder som ska vidtas vid Långgölsmåla kraftverk, att redovisad miljökonsekvensbeskrivning uppfyller de krav på en sådan beskrivning som anges i 6 kap. miljöbalken. Även underlaget i övrigt är enligt domstolen tillräckligt för prövning av ansökan. Miljökonsekvensbeskrivningen ska därför godkännas.

Sökanden har erforderlig vattenrättslig rådighet för utförande av de sökta åtgärderna.

Den sökta verksamheten uppfyller båtnadsvillkoret i 11 kap. 6 § miljöbalken. Verksamheten uppfyller även miljöbalkens övriga tillåtlighetsregler. Tillstånd till de sökta åtgärderna ska därför ges.

Villkor

Fiskvandring

Samtliga remissinstanser har yrkat att villkor ska föreskrivas innebärande att sökanden åläggs att anlägga och hålla en väl fungerande fiskvandringssväg av naturliknande typ, i första hand ett s.k. omlöp förbi kraftverket, och genom denna fiskvandringssväg släppa den mängd vatten som krävs för att möjliggöra fiskvandring förbi

anläggningen. Som grund för yrkandet har bl.a. angivits den av vattenmyndigheten fastställda miljökvalitetsnormen för Ronnebyån.

Sökanden har bestridit kravet på fiskvandringssväg förbi kraftverket.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning:

Sverige har genomfört EU:s ramdirektiv för vatten (2000/60/EG) framför allt genom bestämmelser om miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram i 5 kap. miljöbalken. I 5 kap. 2 § miljöbalken finns fyra kategorier av miljökvalitetsnormer angivna i punkterna 1 – 4. De tre första kategorierna är klart definierade i balken medan den fjärde kategorin, till vilken miljökvalitetsnormer för yt- och grundvattenförekomster hör, utgörs av normer som anger övriga krav på kvaliteten på miljön som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen. När det gäller miljökvalitetsnormernas rättsverkan finns det en skillnad mellan gränsvärdesnormer, målsättningsnormer och andra normer, vilket kan utläsas av 2 kp. 7 § miljöbalken. För normer som faller under 5 kap. 2 § första stycket 4 miljöbalken – som är aktuella i detta mål – har det ansetts tillräckligt att vid en individuell prövning tillämpa de grundläggande hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken (prop. 2009/10:184 s. 48). Det innebär således att 2 kap. 7 § först stycket ska tillämpas när det är fråga om en vattenförekomsts ekologiska status, men inte paragrafens andra och tredje stycke, som innehåller särskilda bestämmelser för gränsvärdesnormer. Regeringen har vidare, som en del av det svenska genomförandet av ramdirektivet, genom bestämmelser i 4 kap. förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön, vattenförvaltningsförordningen, beslutat att vattenmyndigheterna ska fastställa miljökvalitetsnormer för vattenförekomster i form av s.k. kvalificeringskrav. Dessa ska fastställas så att tillstånden i vattenförekomster inte försämras och så att god yt- och grundvattenstatus uppnås senast den 22 december 2015, om inte någon av bestämmelserna om undantag och avvikelser från detta kan tillämpas. Vattenmyndigheterna har därefter beslutat om miljökvalitetsnormer för samtliga yt- och grundvattenförekomster. Dessa har kungjorts i föreskrifter från respektive länsstyrelse. Enligt 5 kap, 3 § miljöbalken ska myndigheter och kommuner svara för att miljökvalitetsnormerna följs. Normerna ska således tillämpas i bl.a. tillståndsärenden.

För tillståndsprövningen i ett fall som detta innebär bestämmelserna att myndigheter och kommuner har ansvaret för att en miljökvalitetsnorm för vatten följs och att krav därför kan ställas på skyddsåtgärder och försiktighetsmått för att normerna ska uppnås vid den angivna tidpunkten. Direktivet är inte begränsat till att gälla enbart vattenföroreningsfrågor. Vidare är medlemsstaterna bundna av direktivets bestämmelser om icke-försämring och om att målen ska uppnås. Vattenmyndigheten har klassificerat vattenförekomsten i Ronnebyån som måttlig. Vattenmyndigheten har vidare angivit att det finns skäl att fastställa miljökvalitetsnormen god ekologisk status med en tidsfrist till år 2021. Bestämmelserna om miljökvalitetsnormer för vatten innebär i nu aktuellt fall att domstolen ska pröva – med tillämpning av 2 kap. miljöbalken – om den sökta verksamheten kommer att medföra att miljökvalitetsnormen God ekologisk status inte kan uppnås för Ronnebyån år 2021 och om den sökta verksamheten kan medföra en försämring, som inte är tillfällig, av åns ekologiska status.

Av den fiskeutredning som ingivits i målet framgår att det i Ronnebyån förekommer flera definitiva vandringshinder, i form av dammbyggnader och kraftverk, som hindrar fisk att vandra fritt i vattensystemet. I Ronnebyåns huvudfåra finns 13 kraftverk upp till sjön Rottnen i Kronobergs län. Nedströms Långgölsmåla finns 6 definitiva vandringshinder. Av utredningen framgår sammanfattningsvis att ombyggnaden av kraftverket inte bedöms medföra någon nämnvärd ökad negativ påverkan på fisk och fiskbiotoper i angränsande delar av Ronnebyån. Förändringarna utgörs av ett minskat vattenspill i utloppskanalen samt en något ökad vattenhastighet i inloppskanalen. Kostnaderna för anläggande av ett omlöp har beräknats till 4,9 Mkr.

Enligt 2 kap. miljöbalken är det verksamhetsutövarens skyldighet att vidta de försiktighetsmått som krävs för att ingen olägenhet ska uppstå för människors hälsa och miljön, dock med den förutsättningen att det inte kan anses orimligt att uppfylla dessa krav. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

Mark- och miljödomstolen anser, mot bakgrund av dels hur förhållandena ser ut i Ronnebyån, dels att de begränsade åtgärder som nu är aktuella att utföra inte kommer att negativt påverka förhållandena för fisk och fiskbiotoper samt dels kostnaderna för att anlägga en väl fungerande fiskvandringsväg, att det inte är skäligt att i nu aktuell prövning föreskriva krav om anläggande av fiskvandringsväg. Remissmyndigheternas yrkande härom ska därför avslås.

Mark- och miljödomstolen erinrar om bestämmelserna om omprövning av tillstånd och villkor i 24 kap. 5 och 7 §§ miljöbalken.

Det kan vidare nämnas att det i gällande tillstånd för verksamheten vid Långgölsmåla vattenkraftverk finns ett s.k. vilande villkor som innebär att anläggningens ägare är skyldig att, om det påfordras av Kungl. Lantbruksstyrelsen (numera Havs- och vattenmyndigheten) låta vidtaga erforderliga anordningar för underlättande av ålynglets uppgång förbi dammbyggnaden. Det vilande villkoret är kombinerat med krav att släppa erforderlig mängd vatten för ålens uppgång.

Sökanden har vidare uppgivit att om Ronnebyån i framtiden prioriteras för restaurering så är sökanden positiv till att delta i det arbetet.

I övrigt anser mark- och miljödomstolen att det är tillräckligt med de villkor som framgår av domslutet.

Kontroll

Den närmare kontrollen av hur arbetena m.m. utförs, utformas och följs upp bör avgöras inom ramen för ett kontrollprogram. Förslag till kontrollprogram ska upprättas av bolaget och inges till tillsynsmyndigheten i så god tid, att det kan godkännas av tillsynsmyndigheten, innan den tillståndgivna vattenverksamheten påbörjas.

Arbetstid

Mark- och miljödomstolen fastställer den av sökanden yrkade arbetstiden.

Oförutsedd skada

Mark- och miljödomstolen bestämmer tiden för anmälan om anspråk på grund av oförutsedd skada till fem år enligt sökandens förslag.

Verkställighetsförordnande

Enligt sökanden ska utförandet av de planerade arbetena med ombyggnaden av kraftverket samordnas med Trafikverkets ombyggnad av broarna, vilket planeras ske under nästa år. Det finns därför enligt mark- och miljödomstolen skäl att meddela begärt verkställighetsförordnande enligt 22 kap 28 § miljöbalken.

Prövningsavgift

Anledning saknas att ändra den tidigare beslutade avgiften för målets prövning.

Rättegångskostnad

Sökanden har medgivit de yrkanden som framställts om ersättning för rättegångskostnader. Mark- och miljödomstolen dömer därför ut de begärda ersättningarna, enligt vad som framgår av domslutet.

Fiskeavgift

En annuitetsberäkning visar att en engångsbetalning idag på 3845 kronor motsvarar de beräknade årliga betalningarna under avskrivningstiden. Sökanden ska därför förpliktas att utge detta belopp som ett engångsbelopp.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV425)

Överklagande senast den 20 november 2012.

Bengt Johansson

Erling Alm

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Bengt Johansson, ordförande, och tekniska rådet Erling Alm samt de särskilda ledamöterna Ingvar Carlsson och Kjell Andersson. Ingvar Carlsson och Kjell Andersson.